

Središče ob Dravi, vaški trg pred obnovo, maj 2008 (foto: M. Habjanič)

Središče ob Dravi, vaški trg po obnovi, julij 2011 (foto: S. Vešligaj)

Konservatorski nadzor obnove so izvajali strokovni sodelavci: odgovorna konservatorica Suzana Vešligaj, arhitektka Marlenka Habjanič in krajinski arhitekt Miran Krivec.

Suzana Vešligaj

119

EŠD: 2523

Naselje: Sv. Ožbolt

Občina: Škofja Loka

Ime: Sv. Ožbolt – cerkev sv. Ožbolta

Področje: R

Obdobje: 19. stoletje

Slike križevega pota visijo v cerkvi sv. Ožbolta nad Škofjo Loko. So ležečega formata, dimenzij 50 x 70 cm, naslikane v oljni tehniki na platno. Podatkov o avtorstvu ali času nastanka nismo pridobili. Šesta in XII. postaja nista originalni. Iz napisov na hrbtni strani je razvidno, da jih je leta 1936 naslikal Anton Mihelič iz Škofje Loke. Okvirji niso bili originalni in so bili, likovno gledano, neustrezni.

Podokvirji so bili močno črvojeji in brez zagozd. Vogali so bili nestabilni. Velikost podokvirjev je bila različna. Platna so bila nenapeta, ponekod so bila rahlo preperela. Večina postaj je imela manjše raztrganine ali odrgnine, na nekaterih so bile te večje in v preteklosti že podlepljene s kosi blaga (IV., VII., VIII., X., XIII. postaja). Hrbitišča slik so bila močno zaprašena. Med platnom in podokvirji so bile razne nesnage (prah, ptičji iztrebki, drobcji stekla ...). Platno je bilo na podokvirje napeto z močno zarjavlimi kovinskimi žebliči, pod katerimi je platno popolnoma preperelo. Na VII. postaji je bilo platno v spodnjem delu v preteklosti odrezano, in slika je bila tako prekratka glede na velikost podokvirja. Za grund je bil uporabljen rdeči bolus v zelo tankem nanosu. Ponekod zaradi zdrgnjene barvne plasti, ponekod pa zaradi načina lazurnega slikanja je bil grund viden. Povod je bil zelo izsušen, ponekod je že v drobcih odpadel, drugod pa je odpadal na dotik. Grund je bil hkrati z barvno plastjo drobno razpokan. Barvna plast je bila zelo tanka, ponekod zdrgnjena do grunda. Pred posegi je bila na barvni plasti močna sivkasta patina – koprena, ki je bila verjetno posledica čezmerne vlage v preteklosti. Hkrati z grundom je bila močno izsušena in drobno razpokana. Ponekod so manjši kosci že odpadli, ponekod pa so odpadali na dotik. Na nekaterih postajah so bile na barvni plasti pikice svetleče se sive kovinske barve, verjetno so nastale v preteklosti med drugimi deli v cerkvi. Na barvni plasti

so bili ponekod na mestih poškodb vidni ostanki preteklih preslikav. Ostankov laka ni bilo vidnih. Verjetno je skrepenel.

Na križevem potu so bili v preteklosti že izvedeni nekateri posegi. Večje raztrganine so bile v večini podlepljene s kosi platna, na novo narejeni so bili podokvirji, ponekod so bili poškodovani deli retuširani oziroma preslikani, XII. in VI. postaja sta bili na novo naslikani v celoti. O času in avtorstvu preteklih posegov nimamo podatkov. Morda je vse posege izvedel Anton Mihelič leta 1936, ko je naslikal dve novi postaji.

Stanje slik je bilo različno, zato sta se izbor in zaporedje postopkov vsaki sliki prilagajala. V nadaljevanju so navedeni vsi postopki v najpogostejšem zaporedju. Po demontaži slik s podokvirjev smo odstranili podlepljene kose platna. Pred tem smo na nekaterih slikah z riževim papirjem zaščitili lice slike. Sledili sta mehansko odstranjevanje nečistoč s hrbitišča slike in kemijsko odstranjevanje nečistoč z lica slike. Ponekod smo zaradi slabega stanja slike predhodno izvedli utrjevanje z voščenosmolno maso. Sledilo je odstranjevanje zaščite z lica in dokončno odstranjevanje nečistoč z lica slik. Ponekod je bilo treba med postopkom preventivno utrjevati posamezne najbolj občutljive dele slik (Tylose). Nečistoče so se z lica odstranjevale mehansko s skalpelom in kemično z različnimi raztopinami in mešanici topil (acetona, alkohola, amonijaka). Koncentracijo in razmerje smo prilagajali lokalno glede na stanje slike in trdovratnost nečistoč. Kjer je bilo potrebno, smo zatem tračno podlepili robove slik, nekatere slike (VII., X., XI., XIII. in XIV. postajo) pa smo zaradi večjih poškodb originalnega platna podlepili z novim platnom (vezivo voščenosmolna masa). Slike, pri katerih je bilo platno zadosti stabilno in niso imele večjih raztrganin, smo samo utrdili z voščenosmolno maso in jih nismo podlepljali. Slike smo kitali z voščenosmolnim kitom. Pred retušo smo slike napeli na nov podokvir in jih lakirali. Poleg retuše smo na najbolj poškodovanih mestih izvedli tudi minimalno rekonstrukcijo. Kjer zaradi premalo podatkov o naslikanem motivu ta ni bila mogoča, smo naredili le nevtralno retušo.

Sočasno z restavriranjem slik so se izdelali tudi novi okrasni okvirji z okrasjem na vrhu. Za vzorec smo vzeli okvirje križevega pota v Crngrobu, ki je tudi ležečega formata in primerljive dimenzije. Okvirje so izdelali v Podobarstvu Kavčič, d. o. o., iz Šentjošta.

Restavratorska dela na križevem potu smo izvedli v Konservatorsko-restavratorskem ateljeju Šentjošt. Potekala so od novembra 2010 do junija 2011.

Vid Klančar

Sv. Ožbolt, cerkev sv. Ožbolta, X. postaja pred posegi (foto: V. Klančar)

Sv. Ožbolt, cerkev sv. Ožbolta, X. postaja po posegih (foto: V. Klančar)

Sv. Ožbolt, cerkev sv. Ožbolta, detajl I. postaje po kitanju (foto: V. Klančar)

120

EŠD: 13400

Naselje: **Sveta Trojica v Slovenskih goricah**

Občina: *Sveta Trojica v Slovenskih goricah*

Ime: **Sveta Trojica v Slovenskih goricah – samostan Sv. trojice**

Področje: UA

Obdobje: barok, 1692

Samostanski kompleks in cerkev Svete trojice predstavlja pomemben arhitekturni poudarek na dominantni geografski točki v trškem jedru Svete Trojice v Slovenskih goricah. Najlepši pogled na samostan in cerkev z dvema stolpoma in nižjim pravokotnim prezbiterijem se odpira v centru trškega jedra, od koder vodi dvoravno kamnito stopnišče do vhodnega cerkvenega pročelja. Na mestu današnje cerkve je bila leta 1631 postavljena lesena kapela Sv. duha, vendar so že v letih 1636–1643 sezidali cerkev Sv. trojice, od katere sta še ohranjena sedanji zahodni zvonik in približno tretjina stavbe. Leta 1692 so avguštinci prizidali samostan, v letih 1735–1740 pa so cerkev povečali in ji leta 1780 prizidali dva zvonika. Južno samostansko krilo so zaradi do-

trajanosti v 19. stoletju porušili in ga leta 1888 s pomočjo faranov postavili na novo. Samostan se odlikuje z originalno tlorisno zasnovo in baročno opremo ter nadstropno kletjo z banjastimi oboki v glavnem traktu, od katere je spodnja klet ohranjena v primarni pričevalnosti (slika 1).

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, OE Maribor, je na podlagi vloge Občinske uprave Občine Sveta Trojica v Slovenskih goricah leta 2009 izdal kulturnovarstvene pogoje za obnovo spodnje kleti glavnega samostanskega trakta in arheološke raziskave, obnovo zunanje fasade glavnega samostanskega trakta ter ureditev razsežnega platoja pred njo. Obnova kleti je bila financirana iz evropskih finančnih sredstev v okviru romarske poti sv. Martina kot večnamenski protokolarni razstavn center sv. Martina. Projektno dokumentacijo za obnovo samostanske kleti je izdelal Matija Suhadolc, d. i. a., iz Ljubljane. Projekt je obravnaval temeljito preureditev spodnje samostanske kleti dimenzij 13 x 45 x 4,70 metra. V nekdanjem prečnem vhodnem prostoru je bila pred obnovo garaža, v ostalih kletnih prostorih pa so menihi shranjevali ozimnico. Vsi prostori so obokani in so bili neometani ali samo

delno ometani s cementnim obrizgom. Vzdlž vseh prostorov, razen prvega prečno postavljenega vhodnega prostora, v katerem je bila garaža, poteka banjasto obokan hodnik dimenzije 3,10 metra. Primarni dostop v klet je vodil nekdanje le s strani platoja pred zunanjo fasado, kasneje, domnevamo, da po drugi svetovni vojni, pa so izdelali nov vhod, ki vodi neposredno v prečni prostor nekdanje garaže.

Osnovno izhodišče za obnovo spodnje kleti je bila njena primarna podoba iz leta 1692. Pred katerim koli drugim posegom smo zahtevali arheološke raziskave, na podlagi katerih smo definirali primarni pohodni tlak. Arheološki nadzor je vodil konservator Andrej Magdič. Zaradi praktičnosti in požarne varnosti smo ohranili sekundarni vhod na začetku fasade in neprimeren predimenzioniran in betoniran vhod preoblikovali, saj je bil prevelik in izdelan v betonski konstrukciji, ki je poškodovala in degradirala obe okenski odprtini v prvem prostoru. Vhod je bil preoblikovan v smislu originalnega vhoda s platoja s kamnoseško izdelanim portalom, ki nosi letnico obnove, in masivnimi hrastovimi vrati na ribjo kost in kovaško izdelanim okovjem. V prostoru nekdanje avtomehanične delavnice je bila v drugi polovici 20. stoletja izdelana betonska plošča v višini 80 cm, ki smo jo v celoti odstranili in poleg glavnega vhoda preoblikovali še vhod v ostale prostore kleti, saj je bil ta prav tako uničen in predelan v betonski konstrukciji. Zaradi znižanja nivoja prostora nekdanje garaže je bilo treba na novo urediti dostop in stopnišče v klet. Poleg vhodnega prostora nekdanje garaže, bodočega prostora multivizije, je bil največ preoblikovanja deležen še prostor ob njem, v katerem je bil ohranjen originalen vodnjak. Prostor z vodnjakom je bil zabetoniran v celotni širini, tako da je bilo treba vodnjak dobesedno izluščiti iz cementnega ovoja in ga prezentirati v primarni podobi. Skladno s primarnim tlorisom smo odstranili sekundarno steno v hodniku kleti in tako hodniku povrnili njegov primarni videz. Zaradi nove izrabe smo sanitarije in pomožen prostor za katering locirali na najmanj motečo lokacijo na koncu hodnika in tako maksimalno ohranili videz hodnika. V vseh prostorih kleti smo rekonstruirali zabetonirana ostenja pod kletnimi okenskimi odprtinami. Po vzoru ostenj kletnih oken renesančne in baročne dobe smo izdelali nova ostenja iz stopničasto postavljenih opeke in tako kletnim okenskim odprtinam povrnili nekdanji videz. V vseh prostorih smo vzpostavili primarni pohodni nivo, ki pa se razen v avtomehanični delavnici ni kaj bistveno razlikoval od primarnega nivoja, določenega z arheološkimi raziskavami. Za tlak smo upora-

bili peščenjak, ki je bil v največji mogoči meri podoben originalnemu tlaku. Peščenjak dimenzij med 50 in 70 cm in širine 40 cm smo polagali na zamik ter neposredno na peščeno podlago. V vseh kletih smo ohranili originalno zidavo sten iz kamna in opeke ter opečnih obokov ter tako ohranili videz nekdanje strukture zidov in obokov. Vse stene in oboke smo oprali pod močnimi curki vode pod pritiskom, manjkajoče dele opečnih obokov in sten iz mešane gradnje opeke in kamna pa nadomestili z originalnimi opekami in kamni. Vsi stiki med zidavo so bili odstranjeni do globine najmanj 3 cm in na novo izdelani s sanirno malto na bazi apna in poculanarjev. Injiciranja so bila prav tako izvedena z apnenimi injekcijskimi maltami. Sanirali smo stopnice v klet, ki vodijo iz kleti samostana, in po vzoru originalnih stopnic izdelali še stopnice, ki vodijo v samostansko klet s platoja pred samostanom. Uporabili smo opeko klasičnega formata (30 x 15 x 7,5 cm) in masivne tesarsko obdelane hrastove stopnice, ki smo jih štirikrat zaščitili s tungovim oljem. Fuge med opeko smo izdelali po primarnem vzoru s čisto apneno malto, ki smo jo tonirali po vzoru originalne apnene malte. Elektrifikacijo prostorov smo uredili tako, da smo kable namestili v fuge med kamni in opeko ter določili osvetlitev, ki je bila v največji mogoči meri nemoteča in funkcionalna (slika 2). Gradbeni nadzor obnove kleti je z ZVKDS vodil konservator Gorazd Gerlič.

Po obnovi kleti sta sledili obnova zunanje fasade glavnega trakta samostana in ureditev prostora pred njo. Izdelana je bila drenaža vzdolž celotne fasade. Injeciranje fasade je bilo izdelano na osnovi injekcijskih mas brez primesi cementa. Zaradi dotrajanosti ometov in delno poškodovane fasade so bili izdelani novi ometi iz apnene malte (Rofix) ter na osnovi sondiranja določen barvni ton (silikatna barva Roefix), ki se je lepo skladal z barvnim tonom fasade cerkve. Zaradi pomanjkanja financ nekdanjih kamnoseških kamnitih okvirjev kleti nismo nadomestili z novimi, ampak smo sekundarne maltaste obrobe le prezentirali kot kamnite okvirje v barvnem tonu nekdanjih kamnitih okvirjev. Prav tako smo obstoječe kamnoseško izdelane okvirje v pritličju samostana le očistili pod curki vode, v zgornji etaži pa so bili v malti rekonstruirani okvirji. Restavratorska dela je vodil mag. Bine Kovačič, restavratorski svetovalec.

Ureditev platoja pred samostanom je bila izdelana skladno s predhodno podanimi kulturnovarstvenimi pogoji, saj je projektant Matija Suhadolc izdelal projektno dokumentacijo ureditve platoja brez upoštevanja kulturnovarstvenih pogojev in z

Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Varstvo spomenikov
Poročila 48

Varstvo spomenikov
Poročila 48

© Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije

Izdal in založil: Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Metelkova 6, 1000 Ljubljana

Zanj: dr. Jelka Pirkovič

Urednica: Biserka Ribnikar

Uredniški odbor: Mateja Kavčič, dr. Robert Peskar, Biserka Ribnikar, mag. Marko Stokin, Suzana Vešligaj

Lektoriranje: Alenka Kobler

Oblikovanje: Nuit d.o.o.

Tisk: Littera picta d.o.o.

Naklada: 600

Cena: 28,00 eur

Distribucija in prodaja: Buča d.o.o., Kolarjeva 47, 1000 Ljubljana, T: +386(0)1 230 65 80, E: buca@siol.net

Ljubljana 2013

ISSN 1580-5166

Varstvo spomenikov
Poročila 48